

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы -
Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University, № 1 (126)/2019, pp. 69-75
<http://bulpolit.enu.kz/>; E-mail: vest_polit@enu.kz

XFTAP 11.01.61

Е.К. Қожбанхан¹, А.Д. Калдыбекова²

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
(E-mail: ¹kozhanbankhan@gmail.com, ²aidanakaldybekova@gmail.com)

Идеологиялық гегемония қалыптасуында интеллектуалдардың маңыздылығы

Аннотация. Бұл мақалада критикалық бағалау әдісі қолданыла отырып, итальян ғалымы Антонио Грамшидің философиясында аса маңызды орынға ие «gli intellettuali» немесе «интеллектуалдар» теориясы қолға алынған. Нақтырақ айтқанда, тарихи блок және праксис философиясы контекстінде Грамшидің интеллектуалдар түсінігі мен оны қолдану ерекшелігіне анализ жасалған.

Сонымен қатар, Грамши ұсынған интеллектуалдар теориясы Платоннан Гегельге дейінгі саяси философияда үстем болған классикалық элитистік интеллектуал түсінігінен неліктен және қалай ерекшелінетіндігі, сондай-ақ органикалық және дәстүрлі интеллектуалдар айырымына себеп болған негізгі тұжырымдамалар қарастырылған.

Түйін сөздер: идеология, гегемония, органикалық интеллектуалдар, дәстүрлі интеллектуалдар, интеллигенция, тарихи блок, праксис философиясы.

<https://doi.org/10.32523/2616-6887/2019-126-1-69-75>

Кіріспе. Қазіргі заманғы саяси теорияға үлкен үлес қосқан танымал итальян философы Антонио Грамши – теория мен практиканы біріктіру қабілеті арқылы интеллектуалдық тұрғыдан құнды еңбектерін жұртшылыққа ұсынған ойшыл болып табылады [1, 41 б.]. Антонио Грамши сол уақытта Италияда билікке келген Муссолинидің фашизміне бағытталған әрі саяси әрі теориялық критикасы және ерекше ұғымдарды тиімді қолдану арқылы саяси теорияға айтарлықтай өзгерістер алып келген болатын. Бұл өзгерістерге негіз болған себептердің бірі – интеллектуалдар теориясы.

Грамшидің еңбектерінде қолданылатын «gli intellettuali» терминін қазақ тіліне екі түрлі аударуға болады: интеллигенция және интеллектуал. Итальянша түпнұсқасында қолданылған «gli intellettuali» терминнің шынайы мағынасының жоғалмауы үшін бұл мақалада интеллектуал деп аудару жөн көрілді. Себебі, 1950 жылдардың ортасында Кеңес одағында Грамшидің еңбектеріндегі «gli intellettuali» термині орыс тіліне интеллигенция деп аударылып бастаған болатын. Дегенмен, эпистемологиялық тұрғыдан қарастыратын болсақ интеллигенция сөзі түпнұсқада алға тартылған терминнің негізгі мағынасын ашып бере алмайды. Яғни, «интеллигенция» ұғымы адамдардың белгілі бір жүріс-тұрыстары мен мінез-құлықтарын, белгілі бір өмір сүру формаларын және т.б. білдірмейді, керісінше белгілі бір интеллектуалдар жиынтығының нақты әлеуметтік мазмұнын, кешенді этикалық және моральдық мән-мағынасын сипаттайды [2, 36 б.]. Сондықтан, интеллигенция терминін пайдалану негізінен әдіснамалық қателік болып табылады.

Идеологиялық гегемония және интеллектуалдар. Грамши үшін интеллектуалдың анықтаушы ерекшелігі оның қоғамдағы ұстанымына байланысты. Осыны негізге алатын болсақ, басқарушы топ пен оған қарсы топтың ойлары мен идеяларының дамуында белсенді рөл атқаратын интеллектуалдар тобы бар [3, 10 б.]. Грамшидің пайымдауынша, қоғамның жалпы жағдайы мен құрылымы интеллектуалдарға тікелей әсер етеді және осы өзара әрекеттесу нәтижесінде әлемді интерпретациялау миссиясына ие болған интеллектуалдар белгілі бір қорытындыларға қол жеткізеді. Тек қана өздерінің ойлары арқылы ғана емес,

ұйымдасуы және қоғамдық өмірде алған орындарына байланысты интеллектуалдарды айқындаған Грамши интеллектуалдардың негізгі міндеттері ұйымдастыру, бағыт бағдар беру, басқару және оқыту болып табылатынын алға тартады. Осылайша, белгілі бір әлеуметтік топтардың пайдасына идеологиялық гегемонияның басты элементтері болып табылатын консенсус (consensus) пен мәжбүрлеуді (domination) ұйымдастыратын интеллектуалдар әлеуметтік тәртіпті өзгертетін күшке қол жеткізеді [4, 10 б.].

Интеллектуалдар органикалық тұрғыдан тәуелді әлеуметтік топтың ішінен бастау алып қалыптасады. Экономикалық өндірісте орын алатын әрбір әлеуметтік топ тек қана экономикалық алаңда емес, қоғамдық және саяси алаңда да белсенді қызмет атқаратын өзінің интеллектуалдар тобын қалыптастырады. Басқа сөзбен айтқанда, кел-келген қоғамдық-саяси топ экономикалық, саяси және идеологиялық үстемдікке қол жеткізу үшін және осыны сақтап қалу үшін өздерінің органикалық интеллектуалдары арқылы жаңа моральдық құндылықтарды қалыптастыруы қажет. Бұл интеллектуалдар қоғамда белгілі бір пікірді қалыптастырып қана қоймай, сонымен қатар өздері өкілдік ететін қоғамдық топтың мүдделерін қорғайтын гегемониялық жобаларды да дамыта отырып, қоғамдық күштерді белгілі бір мақсатта ұйымдастырады. Бұл контекстте интеллектуалдар тарихи блоктың ортақ сана мен идентификациясын қалыптастыратын пікірлердің және гегемония үшін қажетті консенсустың қамтамасыз етілуі үшін маңызды рөл ойнайды [5, 61 б.].

Грамши интеллектуалдарды басқарушы топтың қоғамдағы гегемониясын және саяси басқарудың төменгі деңгейдегі функцияларын жүзеге асыратын уәкілдер ретінде қарастырады. Осылайша, интеллектуалдар консенсустың қалыптасуында да өте ықпалды болып табылады. Сонымен қатар, басқарушы топқа актив немесе пассив келісім бермегендерге бағытталған мәжбүрлеу технологияларын да жүзеге асырады [6, 224 б.].

Грамши интеллектуалдарды басқарушы топтардың саяси практикалық және теориялық әрекеттерін айқындайтын және осылайша гегемонияның идеологиялық алғышарттарын қалыптастыратын легитимдеуші мамандар ретінде сипаттайды. Сонымен қатар, интеллектуалдар қоғамдық тәртіпке практикалық және технологиялық тұрғыдан өте маңызды үлес қосады. Мысалы, қоғамдық тәртіпте орын алған жағдайларды теорияға айналдырады, саясат қалыптастырады және оның жүзеге асырылуында айтарлықтай маңызды рөл ойнайды.

Грамшидің интеллектуал теориясында алға тартқан басқа мәселесі, философиялық ойы бар адамдар және философияға сілтеме бергендердің барлығы интеллектуал болып табылады, дегенмен бұл адамдардың барлығы қоғамда интеллектуалдың функциясын жүзеге асырмайды. Грамшидің пайымдауынша, әр адамның іс-әрекеті, минимум деңгейде болса да, техникалық қабілетті, яғни шығармашылық интеллектуалдық функцияны қажет етеді. Сондықтан, Грамши бұл функцияны, яғни әр адамның өткені мен бүгіні арасындағы синтезді праксис философиясымен түсіндіреді. Праксис адамға қарама-қайшылықтардан құтылудың дұрыс жолын көрсетеді. Грамшидің айтуынша, адамдар айналасын идеологиялық тұрғыдан өте ықпалды қоғамдық жүйелер мен құрылымдар қоршап тұр. Алайда, адамдардың бұдан құтылуы тек қана басқа адамдармен біріге ынтымақтасуы арқылы, яғни материалдық өмірді үнемі қыспаққа алып отыратын құрылымдарды халықтың пайдасына өзгерту арқылы жүзеге асырылады. Адам тек қана жалғыз субъект ретінде жүйелік әрі құрылымдық шектеулерді бұзып асып түсе алмайды, бірақ субъект ретінде жұдырықтай жұмылған қоғамның ғана материалды өмірді өз пайдасына өзгерту мүмкіндігі бар. Интеллектуалдар да праксис барысында өзінің қоғамдық тәжірибесі нәтижесінде өзгеріске ұшыраған дүние танымдарын халықпен бөлісе алады. Негізінде, интеллектуалдар мен халық арасындағы байланыс өзара қарым-қатынас сипатына ие. Праксис процесі барысында, халық пен интеллектуалдар арасындағы қарым-қатынастарда үзілістердің пайда болуы, жинақталу мен тереңдеудің орын алуы бір мезетте және бірге жүзеге асады. Сондықтан, Грамшидің теориясында халық маңызды рөлге ие және халықтың

ортақ сезім арқылы да идеологиялық гегемония қалыптастырылуы әбден мүмкін [1, 152 б.]. Бұл тұрғыдан қарағанда, Грамшидің теориясындағы интеллектуал түсінігі Платоннан Гегельге дейін классикалық философия тарихында үстем болған элитистік көзқарастан әлдеқайда ерекшеленеді.

Грамшидің «интеллектуалдар» теориясы және оның терминологиялық негіздері. Грамшидің теориясында тұжырымдамалық негізді қалыптастырып отырған бірқатар терминдердің ішінде «интеллектуалдар» теориясы көптеген ғалымдар арасында қызығушылық тудырып отыр. Грамшидің бірегей ғылыми ұстанымы негізінде Италиян интеллектуалдары туралы анализ жасаумен басталады және кейіннен универсалды критикаға айналады. Грамшидің интеллектуалдарды қолға алып анализ жасауының негізгі себебі, сол кезеңде интеллектуалдардың билікте болған үстемдік етуші топтың, нақтырақ айтқанда фашисттік биліктің саяси қыспағында қалуы және мемлекеттік биліктің тарихи және экономикалық алаңдардағы ықпалының кеңеюі болды. Бұл кезеңде, мемлекеттің реттеуші функцияларының артуымен қатар, қоғамдағы жаңа экономикалық және саяси қақтығыстар жаңа мамандарға деген сұраныстың туындауына себеп болды. Осылайша, жаңа интеллектуалдар мен жаңа интеллектуалдық алаңдар пайда болған. Бұл жағдайда, Грамши интеллектуалдардың автономдылығын ауыр сынға алады. Бұл сын негізінен Карл Манхеймнің «еркін және тәуелсіз интеллигенция» деген ұстанымға бағытталған болатын [7, 7 б.]. Грамшидің бұндай ұстанымы абсолютті тәуелсіз интеллектуал түсінігінен қоғамда белгілі бір функцияны жүзеге асыратын маман интеллектуал түсінігіне қарай ілгері жылжуға мүмкіндік берді [8, 117 б.].

Белгілі интеллектуал түсінігінің анықтамасынан бас тартып, аталмыш түсінікті айтарлықтай кең мағынада қарастыруға ұмтылған Грамшидің пайымдауынша, «барлық адамдар интеллектуал, себебі әр адамның ойлау қабілеті бар» дей отыра айтарлықтай жаңа ұстанымды алға тартады [8, 9 б.]. Грамши, өзі өмір сүрген кезеңде айтарлықтай радикалды болған тұжырымдамаларды алға тарта отырып, интеллектуалды қоғамнан әлдеқайда жоғары әрі автономды орналасқан бейне ретінде қарастыратын түсінікті жермен жексен етіп, жаңа категорияны қалыптастырады. Негізінде Грамши еңбек процесінде атқарылған қызметтердің әр қайсысын құнды деп санаған. Басқа сөзбен айтқанда, ақылмен істейтін еңбек және қара күшпен жүзеге асырылатын еңбек арасындағы айырмашылық еңбектің интеллектуалды және интеллектуалды емес деп бөліп қарастыруға негіз болып табылады. Бұл айырмашылық арқылы интеллектуал адамдар интеллектуал емес адамдарға қарағанда айтарлықтай жоғары статусқа орналасып, барлық күш-жігерлерін жұмсай отыра «элитистік» құрылымның қалыптасуында аянбай еңбек етеді. Алайда, Грамшидің үзіндісінен түсінгеніміздей, адамның кез-келген іс-әрекеті интеллектуалды процесті қажет ететіндігін назарға алатын болсақ, қара күшпен жұмыс істейтін адаммен ақылмен жұмыс істейтін адамды бір-бірінен бөліп қарастыру мүлдем мүмкін емес [8, 9 б.].

Дегенмен, «барлық адам интеллектуал, бірақ әр адам қоғамда интеллектуалдың атқаратын функциясын жүзеге асырмайды» деп айтқанда Грамши интеллектуалдың атқаратын функцияларына акцент беруде. Интеллектуал функционалды болуы қажет және тарихи блоктың ішкі ұйымдасуынан бастап, базистен саяси-идеологиялық қондырмаға (орыс. – надстройка, ағыл. – superstructure) дейін созылып жатқан құрылымдардың әр деңгейде белгілі бір функцияларды жүзеге асыруы қажет [8, 98 б.]. Бұл жағдайда, интеллектуал тарихи блоктың әр деңгейінде идеология, білім беру, медиа және экономикалық қатынастарда, ал қондырмада болса бюрократия және мемлекеттік басқаруда атқаратын функциясына қарай позицияларға ие болады. Сондықтан да, Грамши тек қана ақылмен жұмыс істейтіндерді ғана емес, ұйымдасқан және қоғамдық өмірдің барлық қабатында орын алатын адамдарды қамтитын интеллектуал түсінігін алға тартады. Жалпы айтқанда, интеллектуалдың қоғамдағы негізгі функцияны ұйымдастыру, басқару, бағыт-бағдар беру, білім беру деп айқындалады. Осылайша, қоғамдық топтардың пайдасына консенсус мен

мәжбүрлеуді ұйымдастыратын интеллектуалдар қоғамдық жүйені өзгерту мүмкіндіктерін уыстарында ұстайды [4, 374 б.].

Граммидің интерпретациясы барысында кез-келген қара жұмыстың түрі және қарапайым механикалық іс-әрекеттің өзі техникалық шеберлікті және белгілі бір дәрежеде шығармашылық ойлауды қажет ететіндігі айқындалады. Сондықтан, дәл осы тұста жаңа айырымды қарастыру қажеттілігі туындап отыр. Бұл айырым қоғамда белгілі бір функцияны жүзеге асыратын интеллектуал мен қара күш арқылы жұмыс істейтін жұмысшылар арасында орын алып отыр. Қарастырылып отырған айырым негізінде интеллектуалдың зияткерлік қабілетіне емес, қоғамда атқаратын функциясына қарай жасалуда. Бұл тұрғыдан қарапайым жұмысшыны немесе қара күшпен жұмыс істейтін адамды зияткерлік тұрғыдан ақылмен жұмыс істейтін адамнан ерекшелендіретін нәрсе білектің күшімен атқаратын жұмысы емес, белгілі-бір шарттар және қоғамдық қатынастар шеңберінде істеген жұмыстың сапасы мен біліктілігінде болып табылады. Осылайша, кеңейтілген интеллектуал түсінігінің нәтижесінде қара жұмыс істейтін адамдар мен ақылды іске қосып жұмыс істейтін интеллектуал адамдар арасында мәжбүрлі айырым пайда болған.

Дәстүрлі интеллектуалдар және органикалық интеллектуалдар классификациясы. Граммидің интеллектуалдар теориясында негізгі элемент болып табылатын интеллектуалдардың классификациясы мәселесіне жақыннан қарау қажеттілігі туындап отыр. Бірінші, кез-келген алдыңғы қатардағы топтың немесе таптың жаңа қоғамдық тәртіпті қалыптастыру үшін мәжбүрлі түрде қажет болып табылатын органикалық интеллектуалдар мәселесі. Екіншісі болса, өткен кезеңдерден қалып қойған тарихи, қоғамдық шарттар және дәстүр арқылы қалыптасқан дәстүрлі интеллектуалдар мәселесі [8, 5 б.]. Дәстүрлі интеллектуалдар, өндіріс формалары және өзгеріс процесстерінің нақты көріністері контекстінде, алдыңғы тарихи блоктардың ішінен шыққан және ең күрделі, фундаменталды өзгерістерге қарамастан ешбір үзіліске ұшырамаған тарихи сабақтастықты алға тартатын интеллектуалдар қауымдастығы болып табылады. Мысалы, Орта ғасыр Еуропадағы дін адамдары, философтар және ғалымдар. Аталмыш сегменттегі адамдар ұзақ уақыт бойы діни идеология, мектеп, білім беру, әділеттілік, әлеуметтік көмек көрсету сияқты қоғамдық қызметтерді қолдарының уыстарында ұстаған [10, 742 б.]. Граммидің теориясындағы дәстүрлі интеллектуал түсінігі Платоннан Гегельге дейін кеңінен қолданылған классикалық элитистік интеллектуал түсінігіне өте жақын болып табылады. Сондай-ақ, дәстүрлі интеллектуалдар мемлекетпен немесе үстемдік етуші топпен тікелей байланысы болмайды. Ал органикалық интеллектуалдар өндіріс формасындағы өзгерістерге тәуелді болып, топтың жеке қажеттіліктеріне жауап беру мақсатында пайда болған интеллектуалдар тобы. Бұл интеллектуалдардың белгілі бір алаңда мамандануы да негізінен топтың қажеттіліктеріне қарай қалыптасады [8, 6 б.].

Органикалық интеллектуал ескі дәстүрлі интеллектуалдардан әлдеқайда алыстау және оған қарсы белгілі бір қашықтық орната отырып қалыптасады. Жаңа тарихи және әлеуметтік шарттар жаңа саяси, идеологиялық және құқықтық қондырманың қалыптасуына негіз болып табылады және бұл аталмыш мәселемен жақыннан сабақтаса отырып жаңа интеллектуал типінің пайда болуына негіз болып отыр [8, 6 б.]. Бұл шарттарда дәстүрлі деп танылған тарихи блокқа альтернатив ретінде жаңа тарихи блоктың негізгі тобы ретінде органикалық интеллектуалдар пайда болады. Органикалық интеллектуалдар шаруалар, жұмысшылар және қарапайым халықтың арасынан іріктеліп шығып, қарапайым адамдардан тым жоғары иерархияда орын алғаннан гөрі халықтың арасында болғандықтан үнемі халықа жақын болады. Бұл топ органикалық деп сипатталады, себебі қарапайым халықпен идеологиялық ынтымақтастық және практикалық іс-әрекеттерде одақтас болады. Бұл тұрғыдан органикалық интеллектуалдар кәсіпкерлер мен қоғамдық-экономикалық деңгейде ұйымдастырушылармен бірге өркендеп дамиды. Осылайша, қолдау көрсеткен қоғамдық топтың гегемониясын күшейтіп, ықпал ету өрісін кеңейтеді [11, 588 б.].

Қорытындының орнына. Интеллектуалдар теориясының праксис философиясымен байланысы. Грек тілінен бастау алатын праксис термині әрекет ету немесе жасап шығару сияқты іс-әрекеттерді сипаттайды. Праксис терминін ағылшын тіліне аудару барысында көбіне практика термині қолданылады [12, IX б.]. Праксис іс-әрекетті, белсенділікті, сонымен қатар адамның өз әлемін қалыптастыратын және өзін басқа болмыстардан ерекшелендіретін әрекетті сипаттайды. Праксис терминінің тарихы Ежелгі грек философиясынан, нақтылап айтатын болсақ, Платон мен Аристотельден бастау алады [13, 245 б.]. Праксис философиясы негізінен теория мен практиканың бірлігіне үлкен мән беру мақсатында пайда болған.

Грамши праксис терминін философиялық әрі социологиялық тұрғыдан қарастырған. Критикалық ойлау арқылы Грамши жаңа интеллектуал типологиясын ұсынған. Маркстың «осыған дейін философтар бұл дүниені әртүрлі формада интерпретациялады, негізінде қажет болған нәрсе оны өзгерту еді» деген пікірін негізге алған Грамши үшін философияның және философтың, яғни интеллектуалдың негізгі міндеті жасалған ғылыми жаңалықтарды қайта қайталап беру емес еді. Бұл философияның тек дүниені түсініп, интерпретациялауға жарамды екендігін, ал философия өз бетімен болған жағдайда дүниені өзгертуге қауқарсыз екендігін көрсетіп отыр. Тек саясат дүниені өзгерте алады. Сондықтан, саясатпен бірікпейінше философияның ешбір мағынасы жоқ.

Осы тұста философты интеллектуал деп қарастыратын болсақ, философты немесе интеллектуалды адами тұрғыдан физикалық болмыс ретінде шектеп қарастырғаннан гөрі, қоғамдық және мәдени ортамен үнемі өзара байланыста болатын актив тұлға ретінде қарастырған жөн [1, 148 б.]. Дәл осы мәселені негізге ала отырып, интеллектуалдар теориясын праксис философиясымен тығыз байланыстыратын жағдай туындап отыр.

Грамшидің интеллектуалдарға жүктеген нақты міндеттердің қандай екендігі «Түрме дәптерлері» атты шығармасында айқындалған. Қоғамда орын алған кез-келген биліктің тіреуіші идеологиялық гегемония болып табылады. Шынайы гегемонияны қалыптастыру үшін орталық пен периферияда тұратын қарапайым халық арасында консенсуске негізделген бір одақтасу саясаты жүзеге асырылуы қажет. Кез-келген негативті идеологияға бағытталған қарсы күресті мәдени-идеологиялық өлшемдермен жасақталған гегемониямен қамтамасыз ету қажет [1, 443 б.]. Интеллектуалдың аталмыш функцияларды тиімді жүзеге асыруы үшін міндетті түрде саяси партия болуы қажет. Грамшидің теориясында партия дәстүрлі және органикалық интеллектуалдарды бір жерде түйістіретін саяси алаң ретінде сипатталады. Саяси партия органикалық интеллектуалдарды қалыптастыратын және ұйымдастыратын жер. Осылайша, саяси партия қатарында тиісті функцияларын орындайтын адамдар саны көбейеді және әлдеқайда көп адамның саяси қатысуын қамтамасыз етеді. Грамшидің пайымдауынша, нәтижесінде шешім қабылдау өкілеттілігі тек қана «маманданған» интеллектуал элитаның монополиясынан шығады [4, 503 б.]. Интеллектуалдар мен халық арасында өзара байланыс құрылмайынша араларындағы қарым-қатынас бюрократиялық, дөрекі қатынасқа айналады және интеллектуалдардың абсолютті және тәуелсіз «каста» ретінде қалыптасып қалуына негіз болады. Ал егерде, өзара байналыс орныққан жағдайда интеллектуалдар халықтың өкілі ретінде саяси сахнада орын алады. Нәтижесінде, жаңа қоғамдық күш ретінде қалыптасқан жаңа тарихи блок қалыптасады.

Интеллектуалды сипаттау барысында Грамши әр адам философ, бірақ бұны түсінгендерді, яғни ойлары мен практикаларын біріктіргендерді және нәтижесінде өздерінің шынайы болмыстарын қайта жаңғыртқандарды шынайы еркіндіктері мен бостандықтарына қол жеткізгендер деп сипаттайды [13, 192 б.]. Осылайша, интеллектуалдылықты санамен бірге оны ұғыну, белсенді болу сияқты ерекшеліктерді алға тарту арқылы адамның шынайы болмысына қатысты ойлар да қарастырылып отыр. Ойы мен практикасын біріктірген және осы арқылы шынайы болмысын қайта жаңғыртқан адам қоғам ішінде жоқ болып кетпейді, керісінше бұл адам өзін және өмір сүретін қоғамын жаңадан жаңғыртуға атсалысады. Универсалды ойлау формасы арқылы Грамши интеллектуал мен адамның адамгершілігі

(саяси философия сөздігінде – virtù) арасында байланыс құрады. Мысалы, Грамшидің пайымдауынша ақиқатты айту тек интеллектуалдың ғана міндеті емес немесе тек мәдениетті адамның ғана моральдық міндеті емес. Дұрысы, ақиқатты айту және оны жақтау, қорғау сонымен қатар саяси міндет болып табылады [1, 172 б.].

Әдебиеттер тізімі

1. Santucci A. Gramsci'yi Anlama / A. Santucci. – İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2011. – 192 p.
2. Дмитриева Н. А., Чичин Е. С. Интеллигенция или интеллектуалы? Систематическое значение понятия «gli intellettuali» в философии Антонио Грамши // Вестн. ЛГУ имени А.С.Пушкина. Сер. философия – 2013. – Т. 2. № 2. – С. 35-45.
3. Gramsci A. Harishane Defterleri / A. Gramsci. – İstanbul: Belge Yayınları, 1997. – 368 p.
4. Forgacs D. Gramsci Kitabı Seçme Yazılar 1916-1935 / D. Forgacs. – İstanbul: Dipnot Yayınları, 2010. – 520 p.
5. Karacasulu N. Hegemonik Düzen Tartışmaları ve Eleştirel Görüşler // Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi – 2009. – Т. 11. № 4. – P. 53-71.
6. Yetiş M. Gramsci ve Aydınlar // Mülkiye Dergisi – 2002.- № 26.-236. – P. 217-245.
7. Манхейм К. Идеология и утопия / К. Манхейм. – Москва: Юрист, 1994. – 744 с.
8. Gramsci A. Selection From The Prison Notebooks / A. Gramsci. – London: Lawrence and Wishart, 1971. – 483 p.
9. Portelli H. Gramsci ve Tarihsel Blok / H. Portelli. – Ankara: Savaş Yayınları, 1982. – 253 p.
10. Choudray K. Gramsci's Intellectuals and People's Science Movement // Economic and Political Weekly – 2014. – V.49.№ 25. – P. 742-744.
11. Hawley J. Antonio Gramsci's Marxism: Class, State And Work // Social Problems – 1980. – V.27.№ 5. – P. 584-600.
12. Bernstein R. Praxis And Action Contemporary Philosophies Of Human Activity / R. Bernstein. – Philadelphia: University Of Pennsylvania Press, 1971. – 368 p.
13. Gramsci A. Harishane Defterleri Seçmeler / A. Gramsci. – İstanbul: Onur Yayınları, 1986. – 356 p.

Е.К. Кожбанхан, А.Д. Калдыбекова

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

Важность интеллектуалов в формировании идеологической гегемонии

Аннотация. В этой статье обсуждается теория «gli intellettuali» или «интеллектуалы», которая занимает очень важное место в философии итальянского философа Антонио Грамши с использованием метода критической оценки. Более подробно, в контексте таких понятий, как исторический блок и философия праксиса, анализируется теория «интеллектуалы» в трудах Грамши и специфика его использования.

Кроме того рассматриваются аргументы: почему и как теория «интеллектуалы» Грамши отличается от классического элитистского понятия «интеллектуалы», которые доминировали в политической философии от Платона до Гегеля. Также исследовано различие между органическими и традиционными интеллектуалами.

Ключевые слова: идеология, гегемония, органические интеллектуалы, традиционные интеллектуалы, интеллигенция, исторический блок, философия праксиса.

E.K. Kozhankhan, A.D. Kaldybekova

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

The importance of intellectuals in the formation of ideological hegemony

Abstract. This article discusses the theory of “gli intellettuali” or “intellectuals”, which occupies a very important place in the philosophy of the Italian philosopher Antonio Gramsci using the method of critical evaluation. In more

detail, in the context of such concepts as the historical block and the philosophy of praxis, the theory of intellectuals in the works of Gramsci and the specifics of its use are analyzed.

In addition, it considers the arguments: why and how the theory of intellectuals Gramsci differs from the classical elitist concept of intellectuals who dominated political philosophy from Plato to Hegel. And also investigated the difference between organic and traditional intellectuals.

Key words: ideology, hegemony, organic intellectuals, traditional intellectuals, intelligentsia, historical block, philosophy of praxis.

References

1. Santucci A. Gramsci'yi Anlama [Understanding Gramsci] (Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011).
2. Dmitriyeva N. A., Chichin Y. S. Intelligentsiya ili intellektualy? Sistematicheskoye znachenije ponyatiya «gli intellettuali» v filosofii Antonio Gramshi [Intelligentsia or Intellectuals? The systematic meaning of the concept of “gli intellettuali” in the philosophy of Antonio Gramsci], Vestnik LGU imeni A.S.Pushkina [Bulletin of Leningrad State University named after A.S. Pushkin], 2(2), 35-45 (2013). Gramsci A. Hapishane Defterleri [The Prison Notebooks] (Belge Yayınları, İstanbul, 1997).
4. Forgacs D. Gramsci Kitabı Seçme Yazılar [Gramsci Book Selection Articles] (Dipnot Yayınları, İstanbul, 2010).
5. Karacasulu N. Hegemonik Düzen Tartışmaları ve Eleştirel Görüşler [Hegemonic Order Discussions and Critical Views], Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11 (4), 53-71 (2009).
6. Yetiş M. Gramsci ve Aydınlar [Gramsci and Intellectuals], Mülkiye Dergisi, 26(236), 217-245 (2002). [in turkish]
7. Manheim K. Ideologiya i utopiya [Ideology and Utopia] (Yurist, Moscow, 1994).
8. Gramsci A. Selection From The Prison Notebooks (Lawrence and Wishart, London, 1971).
9. Portelli H. Gramsci ve Tarihsel Blok [Gramsci and Historical Block] (Savaş Yayınları, Ankara, 1982).
10. Choudray K. Gramsci's Intellectuals and People's Science Movement, Economic and Political Weekly, 49 (25), 742-744 (2014).
11. Hawley J. Antonio Gramsci's Marxism: Class, State And Work, Social Problems, 27 (5), 584-600 (1980).
12. Bernstein R. Praxis And Action Contemporary Philosophies Of Human Activity (University Of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1971).
13. Gramsci A. Hapishane Defterleri Seçmeler [Selection From The Prison Notebooks] (Onur Yayınları, İstanbul, 1986).

Авторлар туралы мәлімет:

Қожбанхан Е. – Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Саясаттану кафедрасының PhD докторанты, Астана, Қазақстан.

Калдыбекова А. – әлеуметтік ғылымдар магистрі, Еуразия ұлттық университетінің телерадио және қоғаммен байланыс кафедрасының оқытушысы, Астана, Қазақстан.

Kozhbankhan Ye. – PhD Student at the Department of Political Science, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan.

Kaldybekova A. – Master of Social Sciences, Lecturer of the L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan.